

3x3-projektet

**Forsøg med uddannelsessamarbejde og hovedsigte
Dokumentation og status 2008**

Rasmus Kjær/ Nanna Hedegaard Scheuer

**Folkehøjskolernes Forening i Danmark
&**

Foreningen af Husholdnings- og Håndarbejdsskoler

Indhold

OPSAMLING OG ANBEFALINGER	3
Organisatorisk kommunikation	3
Sammenhæng i kombinationsforløbet	3
Rekruttering	4
Faglighed og læring på hh- og højskolerne	4
Økonomiske udfordringer i uddannelsessamarbejde	5
Skoleformernes rolle i samfundet	6
STATUS OG FORLØB I 2008	7
Ansøgningsrunder	7
Videndeling og erfaringsudveksling	8
Evaluering og erfaringsindsamling	8
KONKRETE ERFARINGER	10
Uddannelsesforberedelse og brobygning	10
Højskolernes afklaringsrum	11
Faglighed mellem højskole og videregående uddannelse	12
Merit	13
Den organisatoriske forankring	14
Samarbejdets betydning for rekrutteringsgrundlaget	15
Faglig supplerings	15
Sammenhængende forløb	16
Økonomiske problemstillinger	17
Rekruttering og målgruppe	18
Pit-stop på højskole	18
Højskolernes bidrag til frafaldstruede studerende	19
Målgruppe og rekruttering	20
Anerkendelse af højskolens relevans	21
Forankring i organisationerne	22
HH- og Højskolernes Idé	22
Et udvidet aktivitetsområde for højskolevirksomhed	23
Samarbejdet og ideernes forankring i organisationen	24
MODELLER OG FOKUSOMRÅDER FOR UDDANNELSESSAMARBEJDE	27
Kompetencegivende undervisning som del af et hh/højskoleophold	27
Forberedelse til eksternt prøve	28
Brobygning og afklaring	28
Højskoleophold som et pit-stop undervejs i et uddannelsesforløb	29
Adgang og/eller merit til videre uddannelse	29
Fælles og/eller nye uddannelseselementer	30

Opsamling og anbefalinger

Erfaringerne fra 2008 indeholder eksempler på forskellige samarbejdsmodeller mellem husholdnings- og håndarbejdsskoler og højskoler¹ på den ene side og videregående uddannelser på den anden. De forskellige projekter synliggør en række udfordringer for de hh- og højskoler, som ønsker at medvirke til at skabe ”*bedre overgange til og gennemførelse af videregående uddannelse*” og at integrere de frie kostskolers nye hovedsigte i ”*højskolens og husholdnings- og håndarbejdsskolernes afklarings- og læringsrum*”. På baggrund af den i 2008 gennemførte erfaringsindsamling er det naturligt at opstille en række tværgående anbefalinger.

Organisatorisk kommunikation

Det er en udbredt erfaring, at det er svært at forankre projekterne organisatorisk. Både hvad angår hh/højskolen og den samarbejdende uddannelsesinstitution. Det kommer især til udtryk i de projekter, der baserer sig på enkeltes personlige engagement og kontakter. Sådanne projekter er sårbare under strukturelle, organisatoriske forandringer, ligesom de kun i begrænset omfang forgrenes i resten af organisationen. Projektet mister herved både effekt og synlighed. Løgumkloster Højskoles erfaringer fra samarbejdet med SDU (se afsnit om Pit-stop på højskole) viser imidlertid at gensidig tillid og et stærkt netværk kan have en positiv betydning for anerkendelsen af projekter.

- Netværket skal fastholdes og plejes og bør brede sig over flere niveauer af organisationen.
- Imidlertid bør arbejdet også involvere et intensiveret fokus på skolernes interne praksis. Projektledelsen må overveje kommunikationsstrukturer for, hvordan man kan ekspliciterer og dele viden om projektet på skolen, således at projektet ikke kun står og falder med en enkelt ildsjæl. Det er vigtigt, at skabe et fælles eje til projekterne, hvis de skal danne grundlag for holdbare ordninger på lang sigt.

Sammenhæng i kombinationsforløbet

Især deltagererfaringer fra projekterne vedrørende faglig supplerings bør give anledning til at overveje, hvordan kombinationsforløb med udgangspunkt i enkeltfag kan udbydes, så det opleves mere sammenhængende. Rønne Højskole (se afsnit om Faglig supplerings) overvinder til en vis grad problematikken ved at tilbyde ét specifikt suppleringsfag, der komplementere en særlig faglig linje. Det gør det formentlig lettere at tænke forløbet sammenhængende for både lærere og elever.

---

¹ I nærværende rapport vil de to skoleformer blive omtalt sammenhængende som hh-/højskoler eller hh- og højskoler. Det gælder dog ikke for så vidt, der er tale om konkrete cases, der kun vedrører én af skoleformerne.

- Nogle skoler kan med fordel sammentænke kombinationsmuligheder under særlige temaer eller faglige linjer. Det betyder, at der udbydes færre fag men mere sammenhængende faglige forløb.
- Da det imidlertid ikke er alle skoler, som er interesserede i at markedsføre sig på en bestemt faglig profil, skal opfordringen i første omgang blot være at skolerne og de samarbejdende uddannelsesinstitutioner opbygger et grundigt og veltilrettelagt fundament for skemanavigation mellem uddannelsesformerne for at forebygge den enkelte elevs oplevelse af at være fraværende og gå at glip af centrale elementer et af stederne.

Rekruttering

Både pit-stopprojekter og projekter vedrørende faglig supplerings har haft problemer med at tiltrække elever til ordningerne. Årsagerne kan være flere, men det er vigtigt at være opmærksom på, at den formelle vejledning (i form af de videregående uddannelsers studievejledning og studievalg) endnu ikke har tillagt de forskellige muligheder videre opmærksomhed. Muligvis er projekterne ressourcemæssigt for små til at synliggøre sig selv markant i vejledningssystemet og muligvis er vejledere på formelle uddannelser i tvivl om den reelle effekt af et ophold på en hh- og højskole (det vil lidt hårdt sagt sige mangel på anerkendelse).

- Under alle omstændigheder synes der at foreligge en vigtig opgave – ikke kun for de enkelte skoler, men også på foreningsplan, om at intensivere videreformidlingen af eksisterende muligheder og eventuel dokumentation. Det gælder især i forhold til unge, som allerede har planlagt eller er inde i et uddannelsesforløb og som derfor må formodes at have kontakt til det formelle vejledningssystem.

Faglighed og læring på hh- og højskolerne

I flere af projekterne – især i højskolernes samarbejde med pædagogiske uddannelser – tydeliggøres det, at uddannelsesinstitutioner ikke blot anskuer højskolen som et til tider nødvendigt afklaringsrum for studerende. De har også respekt for og kan lade sig inspirere af den faglighed, som nogle skoler er formidlere af. Respekten og nysgerrigheden er i mange tilfælde gensidig og vidner om, at fagligheden på to forskellige institutioner kan indgå i et produktivt samspil. Det kommer især til udtryk gennem lærerudveksling. Imidlertid er det vigtigt at bide mærke i, at højskolen især rekrutterer elever ved at tilbyde noget andet end de formelle uddannelser. Elever fremhæver muligheden for at tilegne sig sociale kompetencer, såsom respekt og anerkendelse, men mange fremhæver også skoleformens særlige evne til at kombinere teori og praksis. Og måske er det ikke så mærkeligt, at det lykkes på de erklærede dannelsesinstitutioner. Uddannelsens indhold kan, som nogle elever indirekte udtrykker det vedrørende undervisning på HF, sagtens oplagres helt uden at nogen praktiserer det. Det særlige ved dannelsen på hh-/højskolen er, at dens indhold netop eksisterer i og med det praktiseres.

- Det er evnen til at gøre lærdommen nærværende, som gør hh- og højskolerne til kærkomne supplementer til de videregående uddannelser og det er også denne kompetence projekterne kan promovere sig på.

Økonomiske udfordringer i uddannelsessamarbejde

Der er gjort flere forsøg på at skabe virksomme modeller for at kombinere uddannelses- og hh-/højskoleforløb. Både gennem meritordninger og fagligsupplering. Imidlertid oplever både skoler og elever, at det er økonomisk uattraktivt. For hver time eleverne deltager i undervisning på en anden uddannelsesinstitution reduceres hh- og højskolernes taxameterstøtte. Omvendt vil studerende, som undervejs i et uddannelsesforløb deltager i et hh-/højskoleforløb, miste deres SU. Dette sker samtidig med at de for hovedpartens vedkomne er tvunget til at finansiere forløbet selv. De videregående uddannelser kunne evt. købe undervisningen af højskolen og det kan, med mindre højskolerne vinder mere udbredt anerkendelse blandt formelle uddannelser, opleves som en dyr løsning. Hertil kommer at de videregående uddannelser modtager gennemførelstaxameter. Der er altså ikke i samme grad mulighed for at satse på den almindelige drift.

- Mange projektansvarlige anbefaler i deres statusrapport, at der afsøges muligheder for dispensationer fra SU-reglerne, så meritgivende forløb på en hh-/ højskole kan realiseres som en del af en videregående uddannelse. Det bør afklares med UVM, om det kan ske under 3x3's projektperiode og eller om der kan etableres mere fleksible muligheder under lovgivningen på langt sigt. Hvis det skal opleves som økonomisk rentabelt for dagskoler, at udbyde faglige suppleringsforløb, må det overvejes om reduktionen af taxametertilskuddet i forbindelse med højskoleelevers deltagelse i undervisning under anden lovgivning kan lempes – eksempelvis når det gælder elever, som modtager denne undervisning uden for hh- eller højskolens undervisningstid.
- FFD og FAHH må i et ad hoc-samarbejde med professionshøjskoler undersøge mulighederne for at investere sidstnævntes interne udviklingsmidler i forsøg med meritforløb på højskoler. Det fordrer selvsagt en dialog med professionshøjskolerne om fordele og ulemper i samarbejdet.
- Skolerne skal i samarbejde med foreningerne i højere grad søge at udvide muligheden for uddannelsessamarbejde til Videnskabsministeriets og Kulturministeriets områder. I bemærkningerne til lovforslaget stk. 2.2, hedder det: "Efter aftale med de pågældende ministre vil undervisningsministeren tillige kunne godkende dele af lange videregående uddannelser og dele af uddannelser under Kulturministeriet". Der er således også her grund til at arbejde for at mindske betydningen af de økonomiske barrierer. Eksempelvis bør modeller, hvor studerende – som det vil være tilfældet for Løgum Klosters studietvivlskursus - modtager ECTS-point for et gennemført højskoleforløb overvejes.

Skoleformernes rolle i samfundet

En del af de projekter, som iværksættes under 3x3projektets pulje 2, fungerer som forsøg på at løfte skolernes læringsrum ud af den fysiske ramme med henblik på at løfte et samfundsmæssigt ansvar. Det gælder hvad enten det handler om at bibringe elever global politisk handlekompetence eller at lade skolerne etablere sig som seriøse medspillere i kreative og innovative processer i lokalsamfundet. Da man derved konfronteres med store udfordringer, der ikke netop ikke blot vedrører skolerne, fordrer det et aktivt og omfattende samarbejde med andre organisationer. Det gør selvfølgelig arbejdet ressourcekrævende, men det sikrer også, at den gode vilje ikke stranded med en enkelt organisations frafald. Både projektet om globalt medborgerskab og social innovation har mange samarbejdspartnere i spil, og medvirker på den måde til at synliggøre skoleformen i samfundet. Imidlertid skal projekterne også spille tilbage på den interne praksis, hvilket også har været tilsigtet i forbindelse med udarbejdelsen af et særligt curriculum for højskolars tilslutning til balanceakten. Det er i hvert tilfælde vigtigt at iværksætte flere forskellige initiativer under samme projektramme, sådan at de små resultater konstituerer eller fører den samlede succes med sig.

- Skolernes umiddelbare svar på at virke i en global tidsalder handler om at flytte læringsrummet ud i samfundet. Måske bør fremtidige projekter overveje muligheder for, hvordan de globale nøgleproblematikker på didaktisk og praktisk vis kan konfronteres gennem undervisning og samvær på den fysiske institution højskolen. Der er som bekendt forskel på at være globetrotter og verdensborger.
- Ideen om at udflytte læringsrummet er imidlertid fortsat interessant og kan, når den udøves i gennemtænkte forløb, bidrage væsentligt til at sætte skoleformen på den kosmopolitiske dagsorden. Imidlertid kan sådanne tiltag fordrere mere rejseaktivitet end loven tillader. Derfor bør reglerne for antallet af rejsedage genovervejes. I en global tidsalder er hh- og højskolernes opgave netop ikke givet med den nationale dannelse alene.

Status og forløb i 2008

Ansøgningsrunder

Der har i løbet af 2008 været to ansøgningsrunder til 3x3-projekter, 31. marts og 6. oktober. I de to runder indkom 19 ansøgninger til pulje 1 (Uddannelsessamarbejde). Samt 11 ansøgninger til pulje 2 (Idémæssig og pædagogisk udvikling). Styregruppen valgte at imødekomme i alt 22 ansøgninger. 15 fra pulje 1 og 7 fra pulje 2.

Det betyder, at der ved udgangen af 2008 samlet set er igangsat 50 projekter under 3x3.² 41 højskoler og ni husholdnings- og håndarbejdsskoler indgår i ét eller flere projekter, det vil sige, at over halvdelen af det samlede antal skoler er involveret i udviklingsarbejdet. Den høje involveringsprocent vidner om, at 3x3 har formået at etablere sig som relevant ramme for skolernes forsøgs- og udviklingsvirksomhed.

De vedtagne procedurer og kriterier for støtte har forsat dannet ramme om styregruppens arbejde³. Statusrapporten fra 2007 pegede på tre områder, hvor det var vigtigt at gøre en særlig indsats for at sikre igangsættelse af projekter. Disse fokusområder blev udmeldt forud for ansøgningsrunden i marts, ligesom de blev tillagt særligt vægt i forbindelse med behandlingen af ansøgninger. De tre områder er:

Kompetencegivende undervisning og undervisning efter anden lov.

Skoleformernes betydning for optag og gennemførelse af kreative uddannelser.

Hh-/højskolernes dannelsesformer i den globale tidsalder, herunder konkretisering af det nye hovedsigte (pulje 2).

Det er lykket at igangsætte projekter indenfor alle tre områder.

Den store søgning til puljerne betød imidlertid, at de to puljer ifbm. ansøgningsrunden i oktober stod til at blive opbrugt, fordi det ansøgte beløb oversteg de resterende midler i puljerne. Dette gav anledning til en principiel diskussion i styregruppen omkring fordelingen af den sidste støtte. Styregruppen valgte her at lægge vægt på, at der skulle reserveres midler til den sidste ansøgningsrunde i marts 2009. Dels fordi det hele tiden har været en præmis i projektet, dels fordi pulje 2 båndlægger begge foreningers ordinære forsøgs- og udviklingsmidler i hele 2009. Hvis midlerne blev opbrugt i 2008 ville der dermed være et helt år, hvor der ikke kunne igangsættes nyt udviklingsarbejde indenfor de to skoleformer. Det betyder, at der i skrivende stund er ca. 500.000 kr. tilbage i pulje 1 og 700.000 kr. tilbage i pulje 2 i 2009.

Styregruppen valgte desuden at lægge følgende principper til grund for sidste ansøgningsrunde i 2008:

---

² Heraf har seks projekter fået tildelt støtte af to omgange. Dvs. først til et forprojekt og dernæst til et egentlig udviklingsprojekt. Derudover har ét enkelt projekt valgt at takke nej til bevillingen.

³ For en gennemgang af kriterierne se statusrapport 2007 s. 7

For store beløb til ekstern konsulentbistand kan medføre problemer i forhold til at sikre projekternes forankring på de involverede skoler. Der skal derfor i bevillingerne sikres en balance mellem ekstern bistand og internt frikøb.

På grund af begrænsede midler i 2009 kan forprojekter bevilget i år ikke være sikre på at blive videreført næste år. Forprojekterne skal derfor tilrettelægges, så de kan gennemføres uden yderligere støtte.

Videndeling og erfaringsudveksling

Der er afholdt et temaseminar om projektstyring (mhp. at kvalificere de projektansvarliges projektkompetencer jvf. anbefalinger i statusrapport 2007). Herudover blev der afholdt 3 netværksmøder med fokus på, hvad der skal til for at et samarbejde virker.

Evaluering og erfaringsindsamling

Evaluering og dokumentationsindsatsen i 3x3 gennemføres på tre niveauer: Selvevaluering, tværgående erfaringsindsamling samt ekstern evaluering.

Selvevaluering: Statusrapporten for 2008 har ligesom sidste år haft fokus på projekternes formål, effekt og erfaringer. Derudover har et særligt fokus været projekternes organisering og modeller for samarbejde. For pulje 1 projekterne har fokus været indstillet på skolens bidrag til uddannelsessamarbejdet, samt dets betydning for skolens praksis. For pulje 2 har fokus endvidere været projekts muligheder for udvikling af skolens værdigrundlag og pædagogiske praksis. Der er afholdt netværksmøder inden for projekternes tre erfaringsnetværk. Netværksmøderne har taget udgangspunkt i de repræsenterede projekters erfaringer. Temaerne for møderne har været uddannelsessamarbejde (hvordan og på hvilket niveau samarbejdet skal forankres) og HH-/Højskolens læringsrum.

Tværgående erfaringsindsamling: Den tværgående erfaringsindsamling er gennemført af projektledelsen. I 2008 har fokus for erfaringsindsamlingen været ”Bedre overgang til og gennemførelse af videregående uddannelse” og ”hh-/højskolernes særlige afklarings- og læringsrum. Der er ikke tale om overskrifter, men om temaer, som har fungeret strukturerende for erfaringsindsamling og udvalg af cases. Grundet udskiftning i projektledelsen er erfaringsopsamlingen hovedsagligt gennemført på baggrund af skolernes selvevalueringer.

Ekstern evaluering: Den eksterne evaluering varetages af Teknologisk Institut og er igangsat i sensommeren 2008. I efteråret 2008 har Teknologisk Institut besøgt 10 skoler. I foråret 09 vil endnu 10 skoler efter den foreløbige plan blive aflagt besøg. I januar 2009 aflagde Teknologisk Institut statusrapport (5 sider) for efterårets besøg. Hele forløbet forventes endeligt afrapporteret forud for 3x3 styregruppemøde sidst i august.

Formålet med den eksterne evaluering er at afdække effekter og innovationer af udviklingsarbejdet med særlig opmærksomhed på samarbejdspartnerne og elevernes perspektiv. Den eksterne evaluering skal anlægge et bredt perspektiv på tværs af de forskellige skoler og samarbejder. Den eksterne evaluering har hovedsageligt fokus på pulje 1 – uddannelsessamarbejde. Styregruppen har i alt udvalgt de 20 skoler, som skal indgå i evalueringen. De er udvalgt som en bred gruppe i forhold til indsatsområder, størrelse, varighed, elevgennemstrømning og opstartstidspunkt.

Konkrete erfaringer

Det oprindelige oplæg til projektledelsens erfaringsindsamling og afrapportering var centreret om 2 hovedområder: a. Bedre overgang til og gennemførelse af videregående uddannelse og b. HH/-højskolernes særlige lærings- og afklaringsrum. Områderne skulle hver især udgøre overskriften for statusrapportens hoveddele. I nærværende afsnit præsenteres i første omgang en række projekter, der på hver sin vis er eksemplariske for hh- og højskolernes bidrag til at skabe bedre overgang til og gennemførelse af videregående uddannelse. Undervejs fokuseres der på samarbejdets betydning for og synliggørelse af skolernes praksis for således at kaste indirekte lys over disses særlige læringsrum. På samme vis overvejes initiativerne under pulje 2 med særligt blik for organiseringen af projekter og de aktører, som er involveret i arbejdet med hh-/højskolernes idé – især hvor denne sættes i relation til det globale samfund. For begge områder (cases fra pulje 1 og 2) gælder det, at det er hh/højskolens særlige bidrag til samarbejdet og samfundet, som er i fokus, og at det overvejes i hvilken grad dette medfører ændringer i hh/højskolens hverdagslige praksis. Således håber vi at indfange elementer af begge de oprindelige temaer, der altså ikke fungerer som overskrifter, men som undertemaer for fremstillingen af skolernes erfaringer.

Uddannelsesforberedelse og brobygning

I løbet af de seneste år har flere højskoler markeret sig med fagtilbud, der virker forberedende til videregående uddannelse. Det er enten sket i form af linjer, der introducerer eleverne til et bestemt fagområde og ved gennem særlige forløb at forberede elever til at bestå en optagelsesprøve på en bestemt uddannelse. I det følgende lægges der særligt vægt på 3 projekter, der i 3x3regi har bidraget med viden om muligheder og udfordringer i forbindelse med at etablere forberedende forløb.

I 2007 og 2008 har Uldum højskole fungeret som tovholder på en kortlægning af højskolernes samarbejde med pædagogiske uddannelser. Afrapporteringen, der er blevet varetaget af Kirsten Floris, er forløbet over 2 faser. I første fase har det primært handlet om at beskrive de samarbejder, der har fundet sted - med særligt øje for de ændringer og de barrierer, som for de deltagende institutioner har været forbundet med at deltage i forskellige typer af samarbejde. Anden fase har handlet om beskrivelsen af konkrete tiltag, som vil kunne medvirke til en forbedring af samarbejdet mellem pædagogiske uddannelser og højskoler. I alt syv samarbejdsmodeller er evalueret, og samlet set giver afrapporteringen et fint indblik - ikke bare i de udfordringer og potentialer, der er forbundet med de forskellige samarbejdsmodeller - den formår også at italesætte højskolens særlige læringsrum undervejs. Især når dette bliver belyst af højskoleelever og repræsentanter fra de pædagogiske uddannelsesinstitutioner.

Et af de projekter, som indgår i ovennævnte undersøgelse, er et samarbejde mellem Gerlev Idrætshøjskole og UC sjælland om førvejledning og forlagt undervisning til Højskolen. Samarbejdsaftalen blev etableret i 2006 med det daværende CVU Sjælland. Fra 2007 er projektet blevet støttet af 3x3midler. Den primære samarbejdspartner har været Ernærings- og sundhedsuddannelsen, Ankerhus. Her uddannes professionbachelorere i ernæring og sundhed via 1½ års grunduddannelse samt 7-8 specialiseringsmoduler. CVU – sjælland har fra starten udtrykt deres

opbakning til samarbejdet med højskolen, især fordi højskolen kunne sikre praksisrelatering samt en mere sikker viden om fysiske forhold i forbindelse med ernæring og sundhed.. Vha. 3x3midler fra FFD blev der i 2007 gennemført et studieforberegende forløb for elever, der allerede befandt sig i et højskoleforløb. Forløbet involverede eksterne undervisere på højskolen samt ekskursioner til videregående uddannelsesinstitutioner under CVU sjælland. Forløbet fungerede samtidig som grundlag for at udvikle mulighed for et meritgivende modul, som skulle tages på højskolen. Projektet har budt på både op- og nedture i forhold til at organisere samarbejdet med en uddannelsesform under omvæltning og derfor er erfaringerne herfra særligt interessante for lignende samarbejder fremover.

Det er ikke kun inden for det pædagogiske uddannelsesområde, at der i 3x3 regi er sat fokus på et højskoleophold som forberedelse til videre uddannelse. Den Europæiske filmhøjskole er ansvarlig for et projekt, der har til formål at skabe dialog mellem på den ene side fire højskoler (Den Europæiske Filmhøjskole, Den skandinaviske Designhøjskole, Performers house og Musik og Teaterhøjskolen Toftlund), på den anden side de etablerede, kreative uddannelsesinstitutioner, som de fire højskolars tidligere elever efterfølgende søger optagelse på. Projektet skal være med til at svare på, hvorledes de medvirkende højskoler kvalificerer højskoleelevers valg af kreative uddannelser, hvilke kreative realkompetencer højskoleeleverne medtager fra et højskoleophold, hvilken betydning disse realkompetencer har for elevens præstation ved optagelsesprøven på en kreativ uddannelse, og hvilken indflydelse dette har på det videre uddannelsesforløb. Det er også sigtet at belyse hvilke samarbejdsmodeller, der over de næste år kan etableres med henblik på at sikre faglig dialog og erfaringsudveksling mellem de samarbejdende institutioner. Projektet er endnu undervejs, men har indtil nu givet et indblik i de udfordringer, der kan være forbundet med at skabe kontakt til og dialog mellem forskellige institutioner.

Højskolernes afklaringsrum

Generelt viser Uldums undersøgelse, at højskolerne selv henter deres motivation for samarbejde i muligheden for (i kraft af de realkompetencer, som et højskoleophold bibringer eleverne, eventuelle meritmuligheder og et særligt vejledningsrum) at blive anerkendt som en vigtig partner i potentielle studerendes forberedelse til videregående pædagogiske uddannelser. Eksempelvis har 4 højskoler (Brandbjerg, Engelsholm, Uldum og Vejle) i samarbejde med Jelling og Gedved seminarium udarbejdet en fællesbrochure ("Først på højskole – og så videre") og en fælles internetportal (www.ud-dannelse.dk), der nu anvendes som informationsmateriale på de pædagogiske uddannelser. Højskolerne vedlægger også brochuren hver gang, der udsendes info om lange ophold. Samtidig har der været afholdt fælles vejledningsdage, hvor interesserede højskoleelever over 2 dage har besøgt Jelling og Skårup, mens aftenen på højskolen blev tilbragt med relevante foredrag, samvær og undervisning. Det gælder, at repræsentanter for de pædagogiske uddannelser nærer stor tillid til højskoleopholdets studieafklarende effekter og hermed dets evne til at tiltrække og fastholde studerende i pædagogiske uddannelsesforløb. Selvom der i ovennævnte samarbejde ikke er nået konkrete resultater, hvad angår højskoleophold som adgangsbillet til optagelse på

uddannelserne⁴, udtrykte Jelling og Skårup seminarium (på debatmøder) stor velvilje og imødekommenhed over for ansøgere med et højskoleophold i bagagen. Højskoleopholdets force vurderes i den forbindelse at være den personlige afklaring og styrkelsen af fremtidige studerendes selvsikkerhed.

Det var også netop positive tilkendegivelser fra kreative aftagerinstitutioner, der foranledigede Filmskolen til at starte projektet om betydningen af et kreativt højskoleophold set i forhold til overgang til og håndtering af et videre studie forløb på en kreativ uddannelse. I forbindelse med det allerede etablerede samarbejde om studiebesøg, fælles undervisning, udtrykte flere aftagerinstitutioner, at de var begejstrede for højskoleleverne, og at de herfra modtog særdeles afklarede og målrettede studerende.

Faglighed mellem højskole og videregående uddannelse

Motivationen for uddannelsessamarbejdet, når man kigger på de pædagogiske uddannelser, handler imidlertid lige så meget om højskolernes mulighed for at styrke elevers videnskabelige ballast på specifikke områder, hvor seminarier ellers er tvunget til at levere generaliseret allroundviden. Således eksisterer der i det hele taget en overbevisning om, at højskolernes særlige læringsmiljø inspiratorisk kan medvirke til udvikling og forbedring af forløbene på de pædagogiske uddannelser. Dette er konkret kommet til udtryk gennem lærersamarbejder, som når seminarielærere fra Skårup seminarium har indgået som timetalslærere på Oure Idrætshøjskole og på den måde medvirket til en faglig kvalificering af undervisningen på højskolen. Pædagogiske uddannelser har omvendt også draget gavn af højskolen. Højskoler kan inden for enkelte fag tilbyde et større timetal. De muliggør en bedre kombination mellem den teoretiske og praktiske tilgang til faget. Og de leverer et læringsrum, der bidrager til fascination i et fælles læringsmiljø.

Siden 2002 har Gymnastik og Idrætshøjskolen i Viborg samarbejdet med seminarieret, nu VIA University College Region Midtvest, om en friluftsvvejlederuddannelse (en VVU) for erfarne pædagoger og lærere. Det har fungeret ved, at seminarieret har betalt et årligt beløb for lærerkræfter og faciliteter. Erfaringerne viser, at seminarieret og de studerende er yderst tilfredse med undervisningen på højskolen.

For Gerlev Idrætshøjskoles vedkommende har der været en stor succes forbundet med i samarbejde med det tidligere CVU Sjælland at gennemføre et studiefag for interesserede højskoleelever. Faget, der i efteråret 2007 blev gennemført med 12 elever, bibragte eleverne indsigt i indhold og studieforløb på videregående uddannelser (Især fysioterapeutuddannelsen i Næstved, pædagoguddannelsen i slagelse og Ernæring- og sundhedsuddannelsen, Ankerhus). CVU-institutionerne bidrog med gæstelærere på forløbet mens Gerlevs elevhold omvendt aflagde CVU-institutionerne besøg. Eleverne fandt det spændende og relevant at se idræt og sundhed ud fra de forskellige institutioners tilgange og hermed opnå større indsigt i de enkelte uddannelser. Omvendt

---

⁴ Når det ikke lader sig gøre at skabe konkrete resultater, hænger det simpelthen sammen med, at de realkompetencevurderinger, som evt. kunne danne grobund for optagelse, er betinget af en individuel vurdering. Et højskoleophold kan altså ikke i sig selv fungere som en generel garanti for optagelse.

oplever institutionerne, at Gerlev kan bidrage med faglig viden, praksisrelatering og særlige faciliteter. ”Højskolen har en god faglig praksis, forankret i en dyb pædagogisk forståelse og baseret på nogle særlige pædagogiske principper”⁵. Men som især højskoleelever giver udtryk for, bør højskolen fortsat repræsentere noget andet end det formelle uddannelsessystem. Højskolen udgør et læringsrum med omdrejningspunkt i fælles interesser, der i højere grad end formelle læringsmiljøer lægger op til personlig deltagelse. Når udbyttet af et højskoleophold vurderes af eleverne, lægges der vægt på sociale kompetencer såsom åbenhed, gensidig forståelse og respekt.

Merit

I få tilfælde har det været muligt at etablere egentlige meritmodeller. Oure Idrætshøjskole kunne i seks år frem til 2006 tilbyde et forløb med idræt og fag svarende til første år på læreruddannelsen, der efterfølgende gav elever mulighed for at starte på andet år af læreruddannelsen på Skårup seminarium. 40 elever valgte at gøre brug af ordningen, men da der fra 2006 er indført mødepligt på læreruddannelsens første år og da årsværket for idræt er udvidet her, fungerer ordningen ikke længere. Til gengæld er ideen blevet afprøvet under et lignende samarbejde mellem den frie lærerskole og Idrætshøjskolen Sønderborg, hvor eleverne ved at kombinere relevante fag kan styrke deres mulighed for at opnå merit på Den frie lærerskoles læreruddannelse. Initiativet er forbundet med et særligt vejledningsprogram for interesserede elever. Programmet indebærer oplæg og information om muligheden, tilbud om og hjælp til en realkompetencevurdering baseret på UVM's realkompetenceværktøj og 3 vejlednings samtaler (hvor den første er individuel og obligatorisk, den anden individuel og frivillig, den sidste gruppebaseret og obligatorisk) og til sidst en overgangsvejledning, der skal garantere en større gennemførelsesprocent.

Selvom meritmuligheden ønskes velkommen, er den også forbundet med store udfordringer. Blandt andet fordi lovgivningen for etablerede læreruddannelser (som beskrevet ovenfor) har ændret sig, men også fordi elevernes ønske om at springe dele af studiet over ikke er entydig positiv. Generelt er eleverne ikke nær så motiverede som skolerne, hvad angår muligheden for at opnå merit på baggrund af et højskoleforløb. I flere tilfælde betinger elevernes interesse i et studie, at meritmuligheden fravælges. Hvis man endelig har valgt og er kommet ind på et studie, vil man også have det hele med. Det er naturligvis også forbundet med et etisk dilemma, fordi det intensive fokus på meritsamarbejde tendentielt kan medvirke til at presse elever ind i uddannelsesforløb, uden at dette sker på baggrund af en dybere, personligt reflekteret og bevidst beslutning. Derfor bør eventuelle initiativer og forløb gå hånd i hånd med frie og personlige vejledningssamtaler, hvor temaet ikke på forhånd er defineret. I forhold til meritmuligheder er det i vejlednings- og informationsarbejdet vigtigt at levere et tydeligt og realistisk billede af både fordele og ulemper i forbindelse med merit. Når det er sagt, er der dog ingen tvivl om, at både elever og lærere er positivt indstillet i forhold til at bruge højskoleopholdet som springbræt til en videregående uddannelse – blot er det ikke betinget af muligheden for at opnå merit. Nu kunne man selvfølgelig forestille sig at meritforløbet i stedet fandt sted længere henne i studiet med henblik på at udnytte højskolernes

---

⁵ Udviklingskonsulent, Udviklingsafdelingen, UC-sjælland i, Kirsten Floris: *Fælles viden – fra samarbejdet mellem højskoler og de pædagogiske uddannelser*, april 2008

ressourcer under et uddannelsesforløb. I den forbindelse er dilemmaet angående merit mere strukturelt betinget

På Gerlev har det hele tiden været intentionen at iværksætte et meritgivende forløb, hvor studerende fra Ernæring og Sundhed kunne tage fjerde semester på højskolen. En lærergruppe har i den forbindelse allerede arbejdet på og udviklet undervisningsmaterialer. Men trods gensidig villighed til samarbejde, har projektet været bremsset – både på grund af gældende SU-regler og de organisatoriske ændringer, som institutionernes omlægning til professionshøjskole, har bevirket. Inden for gældende lovgivning kan studerende ikke medtage deres SU til højskolen, hvorfor det vil være økonomisk urentabelt at tilmelde sig meritforløbet. I den forbindelse har flere muligheder været drøftet. En umiddelbar mulighed ville selvfølgelig være, at den enkelte studerende tog orlov under forløbet for herefter - via en realkompetencevurdering - at få godskrevet merit. Det indebærer imidlertid to problemer. For det første er en realkompetencevurdering individuel, og forløbet kan derfor ikke på forhånd garantere at udløse merit. For det andet vil der let blive tale om en ulovlig dobbeltfinansiering, hvis den studerende i forbindelse med senere eksamen udløser STÅ-midler til UC-institutionen. En anden mulighed ville være at UC-sjælland købte noget undervisning, som blev forlagt til højskolen. Det ville ganske vist være dyrere eftersom højskoleelever udløser et højere taxameter end seminariestuderende, men i første omgang øjnede både højskolen og UC-sjælland mulighed for at financiere et prøveforløb via UC-sjællands tildelte udviklingsmidler. De personlige kontakter hos CVU-Sjælland bakkede op om ideen, men med overgangen til professionshøjskole, skabes en mere besværlig kommunikationsstruktur. Det betyder, at den tidligere opbakning fra enkeltpersoner ikke længere er nok til at bære projektet.

UC Sjællands udviklingsmidler *skal* bruges på intern udvikling og det viser sig, at disse midler samtidig bliver halveret. Hertil kommer en politisk beslutning om at nedbringe antallet af MVU'er, hvorfor alternative samarbejdsmuligheder synes indsnævret. Da der ikke hersker nogen sikkerhed om, hvilke institutioner, der er tilbage, er det svært at tænke langsigtet. Selvom det på mange måder kan anbefales at sikre sig gode personlige kontakter i forbindelse med samarbejdsprojekter, skal man være opmærksom på, at det også skal forankres dybere i samarbejdsinstitutionen. Derfor kan det anbefales at trække på kontakter, der sikrer kommunikation med flere niveauer, sådan at projektet integreres i organisationsstrukturen og ikke blot i en enkelt ildsjæls gode vilje. I dette lys skal det måske overvejes at styrke et bredere samarbejde mellem højskoler og uddannelsesinstitutioner på regionalt niveau.

Den organisatoriske forankring

I Uldums undersøgelse fremhæves det, at parterne er positivt indstillet overfor samarbejdet og at de giver udtryk for, at projekterne bidrager til både faglig og personlig udvikling af deltagerne. Ofte er det ildsjæle, der driver projektet fremad, men mange er opmærksomme på vigtigheden af, at projektet forankres internt på skolen. Det er således vigtigt at formidle, beskrive og forstå de ændringer og de resultater, som et projekt medfører – på ledelsesniveau og på kollegialt niveau. Derfor er det også vigtigt, at man i fællesskab medtænker og overvejer eventuelle organisatoriske forandringer forud for og i forbindelse med forskellige typer af udviklingsarbejde. Det betyder, at

ledelsen må være opmærksom på hele tiden at fremme den fælles forpligtelse på projekterne. Derfor er det relevant, at overveje kommunikationsstrukturer, så man i højere grad ekspliciterer viden overfor hinanden. Således skriver projektlederen for *realkompetencer i det kreative felt*, ”at der er utrolig lidt erfaringsopsamling på højskolerne. Det er formentlig meget naturligt, når man lever – eller i hvert fald arbejder – i en cyklisk rutine, hvor det ene år afløser det andet. Så stoler man måske på, at gentagelsen er nok til, at man husker det hele. Men nye medarbejdere taber meget ved, at der er så dårlig dokumentation generelt. Dette gælder i langt mindre grad på uddannelsesinstitutionerne, fordi der her er formelle krav om dokumentation. Den ’skjulte’ viden på højskolerne (dvs. den findes ofte kun i hovedet på medarbejdere med flere års erfaring fra netop denne højskole) vanskeliggør projekt-arbejdet og forsinket det i høj grad”. Denne kommentar er relevant for ethvert projektarbejde i det hele taget, men hvis projektets sigte blandt andet er at styrke skolernes kvalificering af elever, der ønsker at påbegynde en kreativ uddannelse, er det vigtigt, at skolens lærere har taget stilling til, hvordan og i hvilken udstrækning, de vil medvirke til at synliggøre de kompetencer, som hver enkelt elev tilegner sig i løbet af et ophold. Det fordrer imidlertid, at de har mulighed for at anskue, overveje og debattere både kortsigtede og langsigtede potentialer i projektet.

Samarbejdets betydning for rekrutteringsgrundlaget

Det er et gennemgående træk, at højskolernes interesse for samarbejdet begrundes mere i den pædagogiske udvikling end i nye rekrutteringsmuligheder. Imidlertid giver det brede erfaringsgrundlag fra uddannelsessamarbejdet med pædagogiske uddannelser stof til at gentænke rekrutteringsgrundlaget. Umiddelbart er der en modsætning forbundet med, at højskolerne rekrutterer elever fra alle dele af landet, mens pædagogiske uddannelser uden for storbyerne rekrutterer studerende fra lokalområdet. Det skaber en rekrutteringsmæssig uoverensstemmelse, som kan være til hinder for graden af succes, når et højskoleophold fungerer forberedende til videre uddannelse i lokalområdet. Imidlertid har enkelte højskoler netop på baggrund af et lokalt samarbejde (eks. Uldum) kunnet tiltrække elever fra lokalområdet og på den måde udvidet sin rolle i lokalmiljøet. Omvendt har de pædagogiske uddannelser fået mulighed for at synliggøre sig over for de potentielle studerende, som kommer fra andre dele af landet, og dermed bidrage til, at flere unge vælger uddannelse uden for storbyerne. Disse erfaringer giver anledning til at overveje et mere omfattende arbejde på sektorniveau med henblik på at sikre en bedre formidling af reelt eksisterende tilbud, som kunne give anledning til en spredning af ansøgere til de pædagogiske uddannelser.

Faglig supplerings

Siden 2007 har elever haft mulighed for at kombinere deres hh-/højskoleophold med kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning under anden lov i op til 15 timer om ugen. Tilbud om sådanne kombinationsforløb forekommer særlig relevante i lyset af de i 2008 specificerede adgangskrav på videregående uddannelser og heraf følgende forventninger om at flere unge skal supplere deres adgangsgivende eksamen for at blive optaget på en uddannelse.

I det følgende fremstilles to projekter, der har arbejdet med de nye kombinationsforløb. Erfaringsgrundlaget er p.t. ikke videre omfattende, fordi projekterne endnu ikke har haft stor tilslutning blandt eleverne, men forløbene kaster på flere områder lys over både muligheder og barrierer for videre initiativer inden for området.

Rønede, Hadsten og Grundtvigs Højskole har tidligere uden for 3x3 udviklet og igangsat tilbud om faglig supplerings i samarbejde med VUC og GSK. Skolerne har udarbejdet modeller for samarbejde og rekruttering af elever uafhængigt af hinanden, men har vha. midler fra 3x3 iværksat en tværgående evaluering af de forskellige forløb. Rønede Højskole samarbejder med et nærliggende gymnasium om ét særligt suppleringsfag; kemi på b-niveau, målrettet de elever, som går på højskolens sygepleje- og medicinlinje. Hadsten og Grundtvigs Højskole tilbyder herimod elever et valg mellem alle samarbejdspartneres udbudte suppleringsfag. På baggrund af de evaluerede erfaringer er det hensigten at igangsætte et udviklingsarbejde, hvor muligheder for en styrket indsats omkring information og markedsføring afsøges. Evalueringsrapporten forventes først endeligt færdig april 2009, men allerede nu foreligger der et omfangsrigt, væsentligt og erfaringsgenererende materiale

Suhrs husholdningsskole har via et uddannelsessamarbejde med Københavns VUC (KVUC) og Hotel og Restaurantskolen ønsket at skabe bedre mulighed for, at husholdningseleverne kan kvalificere sig til videre uddannelse. Denne fremstilling vil dog kun behandle samarbejdet med KVUC. Projektet har afprøvet og udviklet mulighederne for at lave sideløbende forløb for både elever med og uden en ungdomsuddannelse på KVUC. Det er muligt at vælge alle udbudte fag på KVUC. Derudover har husholdningsskolen arbejdet med at skabe et samarbejde med UU-systemet og Studievalg i lokalområdet for rekruttering til forløbet.

Sammenhængende forløb

Det kan være en udfordring for en elev at skulle agere i to meget forskellige uddannelsesarenaer sideløbende. Derfor kræver det også sit af hh-/højskolerne at skabe sammenhængende forløb, der imødekommer de udfordringer, som eleverne møder. Erfaringerne fra Suhrs viser, at når kombinationseleverne forlader dele af undervisningen på Suhrs for at følge undervisning på KVUC, så påvirker det både undervisningen og sammenholdet til de andre elever. En elev, der har fravalgt ordningen, siger: ”*Det passede ikke ind for det fyldte for meget og man går glip af for meget undervisning. Det gør noget at man er væk herfra, f.eks. fra noget af madlavningen og så ved man ikke hvad der er lavet eller hvem man har været på hold med. De andre er måske irriterede over at man ikke har været her*”⁶. Sidenhen har Suhrs valgt at begrænse muligheden for faglig supplerings til maksimalt 8 timer om ugen (i stedet for den lovlige maxgrænse på 15 timer om ugen). Oven i de tidsmæssige udfordringer oplever eleverne også to meget forskellige miljøer, som det kan være svært at pendle imellem. KVUC forløbet er struktureret omkring fast pensum og eksamen. Det forekommer at være både teoretisk og individualiseret. I modsætning hertil sikrer læringsmiljøet på Suhrs en mere indlysende sammenhæng mellem teori og praksis, og det er forankret i et mere

---

⁶ Evaluering Suhrs

forpligtende fællesskab. En elev siger: ”Vi har teori her på skolen, som passer til det vi laver. HF passer ikke rigtig⁷”. Udfordringen består for den enkelte elev i at integrere to læringsrum, sådan at den faglighed og den teoretiske ballast, man opbygger, forekommer nærværende og interessant. Isoleret set lykkes det i stor udstrækning på Suhrs, mens KVUC forløbet figurerer som et forstyrrende fremmedelement. En problematik, der vidner om vigtigheden af at intensivere projektets forankring i begge organisationer.

Rønde Højskole har brugt muligheden for at tilbyde faglig supplerings til at styrke skolens fag og profil. Rønde Højskole udbyder en sygepleje- og medicinlinje, der retter sig mod unge, som ønsker at tage en videregående sundhedsfaglig uddannelse. I den forbindelse tilbyder Rønde interesserede elever at tage kemi på b-niveau, mens de går på højskolen. Det kan være relevant for elever, der vil søge ind på lægestudiet (hvor kemi på b-niveau figurere som adgangskrav) eller ønsker at forberede sig fagligt til en anden uddannelse inden for sundhedssektoren. Det har været tilsigtet at lade den faglige supplerings uden for højskolen forløbe i tæt sammenhæng med skolens egne linjer. Derfor er det p.t. kun kemi, der udbydes⁸, og derfor er den kompetencegivende undervisning nøje planlagt i forhold til højskolens kalender og skema. Lærerne på Rønde erfarer, at de elever, som i forbindelse med sygepleje- og medicinlinjen følger GSK undervisningen, oplever forløbet som en helhed, og at fagene supplerer hinanden godt. Derudover er det motiverende og læringsfremmende at følge GSK-undervisningen i fællesskab med andre ligestillede fra højskolen. Røndes erfaringer viser imidlertid også, at nogle GSK-elever oplever en prioritetsforvirring mellem den formelle, lektiebetonede GSK-undervisning og den mere frie, lystbetonede undervisning på højskolen. For nogle betyder det, at den kompetencegivende undervisning opprioriteres til fordel for højskoleundervisningen. Det er derfor vigtigt at forebygge tilfælde, hvor sådanne strategier danner præcedens i resten af gruppen.

Økonomiske problemstillinger

Skolerne og eleverne oplever i nogle sammenhænge manglende økonomiske incitamenter til at indgå i samarbejdet. Når elever på hh- eller højskoler vælger at følge kompetencegivende undervisning efter anden lov, mister skolen taxametertilskud for det antal timer, eleven følger den kompetencegivende undervisning. Suhrs har erfaret, at dette også gælder i tilfælde, hvor dagelever vælger at følge kompetencegivende undervisning uden for skolens undervisningstid⁹. Suhrs har tidligere haft elever, der på eget initiativ har valgt at følge kompetencegivende undervisning uden for skolens undervisningstid, hvilket ikke umiddelbart har udløst et reduceret taxametertilskud. Men når elever *via* Suhrs tilmelder sig VUC, kan den reducerede takst ikke undgås. For dagskoler kan det virke urimeligt, at de skal have nedslag i deres taxametertilskud, når den kompetencegivende undervisning ikke ligger inden for egen undervisning.

Erfaringerne fra projektet på Suhrs viser, at mange elever opfatter muligheden for at følge kompetencegivende undervisning mens de er på Suhrs som økonomisk uattraktiv. For det første vil

---

⁷ Evaluering Suhrs

⁸ Det overvejes om psykologi også skal udbydes i relation til højskolens socialpædagogiske linje.

⁹ Dette er selvfølgelig betinget af om kombinationsforløbet på forhånd er udbudt af høj-/hhskolen eller ej.

det kompetencegivende undervisningsforløb være billigere, hvis det følges før eller efter forløbet på Suhrs. For det andet vil de med et timeantal på mere end 15 om ugen udløse SU og transporttilskud. Ordningen opleves altså ikke som økonomisk rentabelt. Lignende problemstilling er bekræftet i statusrapporten fra 2007.

Rekruttering og målgruppe

Som nævnt har der ikke været en stor elevtilslutning på ordningerne. Dette skyldes, som skitseret, formentlig at nogle har svært ved at se sammenhængen i forløbene, og at de forekommer økonomisk urentable. På Suhrs har i alt 6 elever gennemført et suppleringsfag. På Rønne Højskole har 5-10 elever fra hvert hold fulgt et GSK-fag, hvorimod ingen eller meget få elever fra Hadsten og Grundtvig Højskole har gjort brug af muligheden.

Erfaringerne fra projekterne viser, at de elever, som vælger at følge kompetencegivende undervisning sideløbende med et hh- og højskoleophold, bruger kombinationen som forberedelse til videre studier. I Suhrs erfaringsopsamling fremgår det, at faget skal have direkte forbindelse til elevens fremtidige uddannelsesplaner, hvis han eller hun skal vælge ordningen. Samme tendens kan spores hos højskolernes, hvor en større del af de elever, der har valgt suppleringsordningen, i langt højere grad end elever, der havde fravalgt ordningen, svarer, at bevæggrunden for højskoleopholdet var faglig udvikling og forberedelse til at komme ind på drømmestudiet.

Det er hh- og højskolerne, som har stået for rekrutteringen af elever. I højskoleprojektets tilfælde vil samarbejdspartnerne på opfordring af en projektmedarbejder nu se på muligheden for, om de også kan rekruttere elever til samarbejdet. I Suhrs tilfælde har KVUC ikke fundet det relevant at beskrive samarbejdet på hjemmesiden eller i andet skriftligt materiale og har således afvist at indgå i rekrutteringsarbejdet. De elever fra Suhrs, som har benyttet sig af samarbejdet, har selv søgt vejledning på den videregående uddannelsesinstitution eller hos Studievalg for at klarlægge deres behov for suppleringsfag. Således forekommer det relevant at undersøge, hvordan samarbejdspartnere i større udstrækning kan medvirke ved rekrutteringen af eleverne. Hvis muligheden for at gøre hh- og højskoler til aktive medspillere i unges videre uddannelsesforløb skal udnyttes, er det nødvendigt at samarbejdspartnere og vejlederinstitutioner får bedre kendskab til ordningerne - og at de herefter bruger dem. Desværre tydeliggør Suhrs erfaringer at større uddannelses- og vejledningsinstitutioner ikke umiddelbart anskuer hh- og højskoler som reelle aktører på området. Både pga. projektets begrænsede størrelse og fordi det kan være svært at få øje på overbevisende økonomiske incitamenter til at indgå i et mere omfattende og struktureret samarbejde.

Pit-stop på højskole

Flere politiske initiativer har fokus på at nedbringe de gennemsnitlige studietider og reducere de studerendes frafald på de videregående uddannelser. På universiteterne har man pligt til at følge op på frafaldstruede studerende, blandt andet er der indført obligatorisk vejledning for forsinkede studerende og universiteterne får i dag kun taxametertilskud, hvis den studerende gennemfører

studiet inden for normeret tid plus et år. Der er således både politiske og økonomiske incitamenter til netop at forebygge frafald og forsinkelser på de videregående uddannelser. To projekter har forsøgt at indskrive højskolen som medpiller i dette arbejde. Det sker ved at lave uddannelsessamarbejde med universiteterne om, hvordan højskolen kan bruges som ”pit-stop” for studietrætte, studietvivlende og frafaldstruede studerende.

Europahøjskolen, Testrup og Odder Højskole har siden 2004 haft et samarbejde med det Humanistiske Fakultet ved Århus Universitet om at bruge højskolerne som et pit-stop for frafaldstruede studerende på fakultetet. Med det konkrete samarbejde kan studerende, der af personlige eller studiemæssige årsager er kørt fast i deres studium, indstilles til et højskoleophold på én af de tre højskoler til reduceret pris. Pit-stop eleverne deltager i højskolens lange kurser på lige fod med de andre elever. Pit-stop tilbuddet har fungeret i 4 år, og med støtte fra 3x3 puljen, er der gennemført en større dokumentation og evaluering af tilbuddet. Samarbejdsaftalen mellem højskolerne og fakultetet er ikke skriftlig, og siden aftalen kom i stand i 2004 har der således ikke været kommunikation mellem parterne. Konkret har samarbejdet betydet, at der er udviklet en fælles informationsfolder ”Tag på højskole og tank ny energi til studiet”, der henvender sig direkte til den studerende og som er distribueret til vejledningscentre på fakultetet. I alt har 15 studerende siden 2004 benyttet sig af tilbuddet.

Løgumkloster Højskole arbejder på at udvikle en eksemplarisk model for at lade studerende benytte et højskoleforløb som ”time out” undervejs i deres uddannelsesforløb. Modellen udvikles på baggrund af et samarbejde mellem Løgumkloster Højskole og Syddansk Universitet (SDU). På SDU er samarbejdet forankret på Humanistisk Fakultet og VejledningsCenter. På Løgumkloster Højskole er samarbejdet forankret hos ledelsen, en projektkoordinator og lærergruppen. Samarbejdet er formaliseret, sådan at begge parter har underskrevet en procesbeskrivelse med et antal milepæle, der indeholder arbejdsopgaver, såsom at definere målgruppe, udarbejde strategi til rekrutteringsarbejdet, kursusafvikling og evaluering. Projektet har indtil nu drejet sig om at skabe et stærkt samarbejde mellem de involverede ansatte på SDU og på højskolen. Via møder og seminarer er ansvarsområder blevet fordelt, hvilket blandt andet betyder, at SDU står for rekruttering af studerende og højskolen for udvikling og afvikling af kurserne. Kurset skal være et månedskursus, der er målrettet studerende med studietvivl, men kurset er åbent for alle interesserede. To kurser forventes afholdt i 2009.

Højskolernes bidrag til frafaldstruede studerende

Projekterne baserer sig begge på en forestilling om, at højskolen kan bidrage med både faglig og personlig afklaring i forhold til frafaldstruede studerende. Løgumkloster har endnu ikke afholdt kurserne, men de understreger, at højskolen kender ungdomskulturens udtryk - herunder studietvivlen - da de typiske højskoleelever er unge med en ungdomsuddannelse, der ønsker afklaring inden et studievalg eller unge, der er droppet ud af henholdsvis en ungdoms- eller en videregående uddannelse. Den almene undervisning og eksistentielle vejledning kan skabe rum for eftertanke og refleksion – både fagligt og personligt. Fra SDU's side efterlyser man og håber da

også på, at højskolen vil fungere som et effektivt bidrag til de studerendes afklaring – særligt den personlige og eksistentielle. Målsætningen for den studerendes højskoleophold bør og kan, som en ansat på SDU formulerer det være ”... at gøre den studerendes tvivl produktiv i et valg”¹⁰.

I evalueringen af Pit-stopordningen fremgår det, at de 12 elever, som deltager i evalueringen, alle er tilbage i en videregående uddannelse. Deres begrundelse herfor omhandler højskolens særlige læringsrum og pædagogik. Der tegnes et billede af et rum, hvor motivation, lyst, interesse samt kreative og nye tilgange til det faglige sættes i højsædet. Særligt muligheden for fordybelse uden at skulle forholde sig til bedømmelser og vurderinger betragtes som et vigtigt element i pit-stopforløbet. Den eksamensfri zone giver frihed fra præstationspres og frihed til at afprøve nye sider af sig selv. Eleverne vurderer også at højskolens alsidige og fællesskabsbaserede pædagogik er et nødvendigt supplement til en universitetspædagogik, der i højere grad overlader den enkelte studerende til sig selv. Fællesskabet er et godt udgangspunkt for at genfinde motivation og faglige interesser. En pit-stop deltager siger: ”Mens du på universitetet er meget alene og har meget få forelæsninger, er du på højskolen sjældent alene og møder hver morgen til en ny dag fyldt med alsidige aktiviteter – forelæsninger, foredrag, undervisning, soloarbejde, teori, praksis og kreativitet”. Elever betragter ikke højskoleopholdet som et brud i studieprocessen, men som en mulighed for på motiverende vis at danne nye perspektiver på fagligheden.

Målgruppe og rekruttering

For højskolerne er ”de frafaldstruede” studerende på de formelle universiteter en ny målgruppe. Med en uddannelsespolitik, der sigter på at få de unge hurtigere i gang med og igennem en videregående uddannelse, kan behovet for afklaring af studievalg midt i et studie blive mere relevant end nogensinde. For begge projekter har det været relevant at arbejde med, *hvem* de frafaldstruede studerende er og heraf afledte rekrutteringsveje.

Deltagere under Pit-stopordningen på Testrup har været ganske almindelige studerende, som er gået i stå eller er kommet i tvivl om deres studievalg. Der er altså ikke tale om de ”helt tydeligt frafaldstruede studerende”¹¹, som evalueringen ellers peger på, at universitetet har anset for at være primære målgruppe. I begge projekter er det universiteterne, der har ansvaret for at rekruttere deltagere. Studielede, undervisere og studievejledere kender de studerende og er derfor i den bedste position til at udpege dem, der kunne have interesse i ordningen. I begge projekter har højskolerne oplevet en vis ambivalens hos universiteterne på trods af at deres umiddelbare positive tilkendegivelser over for ordningens eksistens. I Løgumklosterprojektet, hvor rekrutteringsarbejdet endnu ikke er påbegyndt, har undervisere og vejledere gode ’cases’ på potentielle ’brugere’ af ordningen. Men de udviser stadig stor bekymring for, om ordningen i sidste ende vil forsinke de studerende. I pit-stopprojektet kommer samme bekymring til udtryk. En studiekoordinator fra Århus Universitet siger: ”Det kan fra systemets side synes uheldigt at sende en studerende ud i en studietidsforsinkelse via et højskoleophold. Derfor må Pit-stop arbejde med at beskrive sig selv som

¹⁰ Referat fra Kick-start seminar på Løgumkloster Højskole

¹¹ Evaluering af Pit-stop

et projekt, der i længden er en gevinst, også for systemet, idet det får de studerende til at komme igennem de lange videregående uddannelser”¹².

Netop incitamentet til at arbejde med pit-stopordninger på højskolerne; det øgede fokus på at nedbringe den gennemsnitlige studietid og frafaldsprocenten i det formelle uddannelsessystem, viser sig således også at være en mental barriere for anerkendelsen og udnyttelsen af ordningerne. Universiteternes frygt for indirekte at medvirke til forlængelse af studietiden, betyder at højskolerne skal være særligt opmærksomme på at beskrive og måske dokumentere, hvordan højskolen på længere sigt er medvirkende til at fastholde de studerende i en videregående uddannelse.

I begge projekter håber man at rekruttere deltagere via de obligatoriske ”forsinkelsessamtaler”, der skal gennemføres af universitets vejledere for studerende, der er mere end 12 måneder forsinkede. Her vil vejlederne kunne ”spotte” frafaldstruede studerende. Men som pit-stopprojektet erfarer, er det ikke frafaldstruede studerende, der kan drage nytte af et ophold på en højskole. Også almindelige studietvivlere kan have interesse for ordningen, og derfor kan højskolerne drage fordel af at synliggøre og informere om ordningen uden om det formelle vejledningssystem også. Dette skal selvfølgelig afstemmes i samarbejdsaftalen med den formelle uddannelsesinstitution, da rekrutteringsveje, som omgår universitetet, ikke umiddelbart er forbundet med mulighederne for orlov eller etcs-point i løbet af opholdet.

Anerkendelse af højskolens relevans

Samarbejdsmodellen mellem Århus Universitet og de tre højskoler betyder som nævnt, at den studerende skal søge orlov fra universitetet, mens han eller hun er på højskole. Det øgede fokus på de studerendes gennemførelse betød, at Århus Universitet i 2008 skærpede orlovsreglerne gevaldigt. Studerende har derfor nu kun ret til orlov fra uddannelse begrundet i fødsel/adoption, værnepligt/FN-tjeneste, sygdom og/eller særlige forhold¹³. For at deltage i pit-stopordningen må den studerendes situation altså være omfattet af kategorien ”særlige forhold”. Det skal imidlertid kunne dokumenteres - eksempelvis via en lægeerklæring. Derfor er det vanskeligt for studietvivlende og studietrætte studerende at deltage i et pit-stop forløb og det underminerer langt hen af vejen hele ordningen. Halvdelen af de studerende, som har deltaget i pit-stop ordningen, har samme årsag meldt sig studieinaktive og frameldt SU'en under opholdet. Men det er problematisk, at universiteternes formelle rammer ikke anerkender ordningen – også fordi organisering og finansiering på den måde gøres til et rent individuelt anliggende for den studerende. For en videre udvikling af ordningen er det derfor nødvendigt at arbejde for og overveje, hvordan ordningen kan anerkendes under universitetets formelle rammer.

Orlovsreglerne fastsættes af det enkelte universitet, og det betyder, at reglerne for uddannelsessamarbejde mellem højskoler og universiteter kan se meget forskellige ud. Orlovsreglerne er ikke en problemstilling for Løgumkloster Højskole. De har haft et

---

¹² Evaluering af Pit-stop

¹³ (<http://www.au.dk/da/regler/2008/au6>).

længerevarende samarbejde med SDU om modeludviklingen for projektet. På SDU anskues deltagerne på studietvivlskurset som studieaktive og udløser derfor 5 etcs point på baggrund af forløbet¹⁴. Der er i den forbindelse tale om en vigtig anerkendelse af højskolen og studieafklarende tiltag i det hele taget. Ligeledes anbefaler de involverede højskoler i pit-stopordningen, at universitetet anser den studerende som studieaktiv, mens han/hun er på højskolen for hermed at gøre pit-stopordningen til et integreret afklaringsstilbud i universitetsvejledningen.

Forankring i organisationerne

Løgumkloster har i udviklingen af projektet brugt meget energi og mange ressourcer på at skabe netværk under SDU. Der har været et længerevarende samarbejde mellem højskolen og en studiechef, en institutleder og en vejleder fra SDU om udvikling af samarbejdsmodellen. Der er blandt andet afholdt et to dages kick off-seminar på højskolen med deltagelse af ansatte fra flere niveauer af SDU og højskolen. Her blev projektet udviklet, ansvarsområder fordelt og de ansatte fra SDU fik mulighed for at opleve højskoleånden. Seminariet skabte en gejst og tillid, der af projektledelsen betegnes som afgørende for at samarbejdet kan fungere, og for at de studerende bliver anset for at være studieaktive, mens de er på højskolen. De personbårne kontakter på tværs af uddannelsessamarbejdet kan altså være afgørende for projektets kvalitet. Pit-stop projektets anbefaling er ligeledes at styrke de personlige kontakter, fordi de både genererer og fordrer den tillid, som er afgørende for villigheden til at tænke og gøre nyt. Det kan selvfølgelig også være problematisk, hvis projekter bliver *for* personbårne, men når involveringen og kontakten samtidig fordeles på flere niveauer, vil det med større sandsynlighed resultere i en stærkere forankring i organisationen.

HH- og Højskolernes Idé

I 2008 kom der for alvor gang i ansøgninger under 3x3projektets pulje 2, der handler om at konkretisere skoleformernes hovedsigte: livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse. Projekterne er af ganske forskellig karakter og leverer samlet set en meget bred fortolkning af hovedsigtets betydning for undervisning og samvær på skolerne. Da det langt fra er alle projekter, som er færdiggjort, giver den følgende gennemgang blot et indblik i den måde, hvorpå hovedsigtet kommer til udtryk samt i hvilken grad dette er tænkt eller faktisk udført på organisatorisk plan.

I 2007 gennemførte Krogerup højskole og Silkeborg Højskole et projekt med sigte på at styrke danske unges deltagelse i det globale civilsamfund. I et fælles forløb for interesserede elever, blev der afholdt foredrag om demokrati og med-/verdensborgerskab, etableret en kampagnecamp og gennemført en festival. Alt sammen med et særligt fokus på G8 topmødet i Rostock i juni 2007. Afslutningsvis drog deltagerne med bus til Rostock for via kampagner og events at deltage i og sætte den civile dagsorden under topmødet. Projektet er et godt eksempel på, hvad demokratisk

---

¹⁴ Kurserne har endnu ikke fået endeligt navn

dannelse kan være forbundet med i det nye årtusinde og det har bidraget til nytænkning af den måde, hvorpå højskolen kan sætte dagsordenen for den offentlige debat.

I 2008 fik Ryslinge højskole bevilliget penge til - med udgangspunkt i 'Balanceaktens program om uddannelse for bæredygtig udvikling'¹⁵ - at udvikle et curriculum for højskoler, der måtte ønske at tage del i kampagnen. Et curriculum som også skulle leverer inspiration til andre uddannelsesformer. Fra starten har det været intentionen at involvere Vestjyllands Højskole, Snoghøj Højskole og Den Frie Lærerskole, som på forhånd havde udtrykt sympati ift. Balanceakten. Balanceaktens udgangspunkt er, at den bæredygtige udvikling kun sikres med en bred folkelig opbakning og derfor er det naturligt for en skoleform - med sigte i livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse - at deltage i og medvirke til processens succes.

Ubberup Højskole, Vallekilde højskole og Den rytmiske Højskole har i samarbejde med RUC initieret et samarbejde om at positionere Højskolen som initiativtager, inspirator og leder af social innovation for lokale aktører. Projektet skal bidrage til metodeudvikling og videndokumentation inden for området og det er sigtet, at der udarbejdes et folkeoplysende produkt til brug for andre interesserede skoler rundt om i landet. Undervejs vil skolernes medarbejdere blive kompetenceopgraderet i samarbejde med en ekstern konsulentvirksomhed, men på sigt forestiller de projektansvarlige sig at kompetenceopgraderingen udbredes til alle højskoler med henblik på at gøre social innovation til en central højskoleopgave. Projektet er endnu i sin startfase men det opbyggede netværk med RUC er interessant, både fordi RUC udviser stor interesse for højskolernes læringsrum, men i lige så høj grad fordi højskolerne afsøger mange muligheder for at indfri deres mål.

Et udvidet aktivitetsområde for højskolevirksomhed

Det er et fælles træk for alle projekter, at de søger at løfte højskolens læringsrum ud over den fysiske institution ved at lade den virke og blive synlig som social ansvarlig aktør i offentligheden. Alle projekter er motiveret af ideen om højskolen som bidragsyder til den folkelige og fælles håndtering af nye udfordringer.

Krogerup er især optaget af, hvordan danske unge bibringes en interesse og en stemme i udviklingen mod et mere velfungerende globalt demokrati. På mange måder er projektet med til at løsrive den folkelige og demokratiske dannelse fra dens tidligere nationale forankring og er på den måde medvirkende til at orientere hovedsigtet hen imod et kosmopolitisk dannelsesideal. Det sker ikke ved alene at oplyse elever om de konflikter og dilemmaer, der er forbundet med et verdensborgerskab på teoretisk plan. Det er også sigtet at give disse elever praktiske erfaringer med at sætte en politisk dagsorden på globalt plan. På den måde kobles den demokratiske dannelse altså direkte til udviklingen af handlekompetencer, det vil sige en disposition til at handle på både selvbiografisk og politisk plan. Krogerup/Silkeborgprojektet er et udmærket eksempel på

---

¹⁵ Balanceakten er et fællesnordisk projekt for bæredygtig udvikling. De institutioner som tilslutter sig forpligter sig på at arbejde for en række værdier og mål vedrørende bedre miljø og et større ressourceansvar på globalt plan.

skoleformens mulighed for at kombinere eller sammensmelte teoretisk ballast med praktisk handlen. Dette kommer ikke mindst til udtryk via den aktivitetsmæssige bredde, der har været forbundet med at mediere mellem teoretiske foredrag, seminarer, kampagnecamp og reel deltagelse i den civile dagsorden under topmødet i Rostock.

For Ryslinge højskole er det også ideen om at tage kosmopolitisk ansvar, som har motiveret tilslutningen til balanceakten. Men det er ikke i samme grad sket ud fra et ønske om på politisk niveau at bibringe en bestemt elevgruppe handlekompetencer. Nærmere består motivationen i at udvikle et didaktisk, voksenpædagogisk grundlag for en verdensborgerpædagogik med særligt fokus på miljø og ressourceforbrug. Det skal dog tilføjes, at tilslutningen til balanceakten også er en tilslutning til at ”vise sammenhængen mellem handling og ord”, og i den forbindelse at gøre selve højskolevirksomheden bæredygtig.

Projektet på Uubberup er også et forsøg på at bringe højskolen i spil som aktiv medspiller i samfundet. I modsætning til de andre mere verdensborgerligt orienterede projekter skal det imidlertid ske ved at fungere fremmede for social innovation i lokalmiljøet. Det er hermed intentionen, at højskolen herved kommer til at tage et aktivt ansvar for, at Danmark bliver et attraktivt videnssamfund, der på bedste vis gør brug af eksisterende ressourcer. Dette skal iværksættes ved at kombinere højskolernes ”unikke læringsrum og de undervisningsressourcer, der eksisterer på højskolerne med konkret faglig viden fra innovationsverden”¹⁶.

Samarbejdet og ideernes forankring i organisationen

På nuværende tidspunkt har kun Krogerup/Silkeborgprojektet gennemført de planlagte aktiviteter, og måske er succesen forbundet med, at det har taget afsæt i et allerede iværksat undervisningsforløb på Krogerup - projekt Verden Brænder - hvis formål siden opstart i 2003 har været ”at lære unge mennesker at se sig selv som aktører i samfundsmæssige processer”¹⁷. Med den økonomiske støtte fra 3x3 har samarbejdet mellem Krogerup og Silkeborg fungeret som et supplement til Verden Brænder. Derfor har projektet kunne lukre på et solidt erfaringsgrundlag i forhold til at iværksætte medborgerskabsbaserede aktiviteter for højskoleelever. Dette er sket ved at etablere et sammenhængende pædagogisk program, der med få undtagelser er forløbet som planlagt. En oprindelig idé om en konference og et demokratiseminar med deltagelse af prominente internationale navne måtte af økonomiske hensyn¹⁸ erstattes af en majfestival, som med stor succes for eleverne - og med ca. 200 deltagere – erstattede den oprindelige idé. Herudover måtte man fravige intentionen om deltagelse i den mest interessante del af G8-topmødet på grund af undervisningsministeriets regler for rejsedage. Det er i den forbindelse projektansvarliges opfattelse, at et mere fleksibelt regelsystem vedrørende rejsedage ville virke fremmede for globalt

---

¹⁶ Fra projektansøgningen

¹⁷ Rune Baastrup, ”Højskolerne i en ny tid”, in: *Demokratisk dannelse og aktivt medborgerskab på højskolen*, Folkehøjskolernes Forening i Danmark

¹⁸ 3x3's styrregruppe vurderede, at ikke alle aktiviteter fremstod lige velbegrundede ift. Formålet omkring demokratisk dannelse og at der burde skæres i udgifterne til foredragsrækken til fordel for en skærpet dokumentation. Derfor var den reelle bevilling mindre end det oprindeligt ansøgte beløb.

orienterede projekter, som gør krav på at løfte læringsrummet ud af klasseværelset med henblik på at studere globale problemstillinger i verdens brændpunkter.

Undervejs har skolerne afholdt møder med Mellempfolkeligt Samvirke, 3F-Ungdom og Operation dagsværk, hvilket resulterede i et samarbejde med Mellempfolkeligt Samvirke omkring kampagnecampen. Samtidig er samarbejdet mellem de 2 skoler styrket. Således blev Silkeborgs forstander inviteret til Krogerups medarbejderseminar for at diskutere visioner og erfaringer. Højskolerne arbejdede videre med en idé om en NGO- uddannelse, som Krogerup dog trak sig ud af grundet cambollage med et andet projekt. Nu arbejder skolerne sammen, i fællesskab med operation dagsværk, om ideen ”Globale gymnasier”.

Ryslinge højskoles intentioner om at udarbejde et curriculum er desværre ikke fuldbyrdet. Det skyldes ikke mindst, at man aldrig nåede at afholde et fagligt møde med netværkshøjskolerne. Det skyldes ifølge projektansvarlige muligvis, at disse har været overbebyrdet, fordi de også har været involveret i FFD’s klimaprojekt C0me2gether. Samtidig kan det være svært at gennemføre bæredygtighedsprojekter på en kostskole, hvor rengøring og kostforplejning gør krav på mange ressourcer, hvis de langsigtede mål skal realiseres. Dette på trods af god vilje og bæredygtig mentalitet i medarbejdergruppen. En erfaring der endnu engang belyser vigtigheden af at intensivere forsøgene på at forankre både bestræbelser og erfaringer i hele organisationen, så det ikke kun er en enkelt ildsjæls ansvar at bære projektet. Men det er også en erfaring som fortæller, at den bæredygtige højskole ikke blot skal finde sit udtryk i undervisningen. Den må udtrykke sig gennem flere flader, eks. Økologisk køkken eller energibesparende installationer som solfangere på taget. Der er mange muligheder men det koster både tid og penge og hvis en højskole er presset på økonomien, kan det til tider være svært at foretage langsigtede investeringer – også selvom der netop på den lange bane kunne være økonomiske fordele forbundet hermed.

Ubberup, Vallekilde og Den Rytmske Højskole har måttet udskyde planlagte aktiviteter i 2008 til 2009. Dette er dog ikke ensbetydende med, at det samlede projekt har ligget stille. Skolerne har etableret et samarbejde med Roskilde Universitetscenter’s Center for Social Entreprenørskab, som har udtrykt stor interesse for forskningsdelen af projektet. RUC er indstillet på at finansiere en stor del selv, men nogen ekstern finansiering er en forudsætning. Blandt andet derfor er der etableret et samarbejde med Region Sjælland’s Agenda 21 indsats. Her fokuseres på det givende ”bytteforhold” mellem parterne. Region Sjælland har en meget omfattende og ambitiøs projektportefølge for Agenda 21. Regionens udfordring bliver at samle ildsjæle på tværs af sektorer; nøglepersoner både i regionen, i kommunerne og i civilsamfundet, så det kan lade sig gøre dels at implementere tiltag og dels at opnå en folkelig forankring. Desuden er det et politisk ønske, at Agenda 21 indsatsen skal ”demokratiseres”. Ambitionen er blandt andet at uddanne ”demokrati-facilitatorer” og etablere en ”demokrati-event”. Ved indgåelse af et samarbejde kan Region Sjælland få innovative kræfter fra 3 meget forskellige højskoler, med et bredt sæt kompetencer samt faglig kompetence indenfor social innovation, fra de konsulenter, som skolerne håber at kunne etablere samarbejder med i kraft af Agenda 21 midler. Skolernes projekt kan omvendt opnå en spredningseffekt, sikre sig en bred deltagergruppe og få tilføjet en vis volumen i projektet. Således indebære det meget brede

samarbejde med andre organisationer mulighed for at synliggøre og profilere højskolerne særdeles bredt og på områder, hvor højskolerne på positiv vis kan tage aktiv del i en generel samfundsudvikling.

Modeller og fokusområder for uddannelsessamarbejde

Som en udløber af højskoleudvalgets arbejde har Undervisningsministeriet i 2008 udarbejdet en vejledning i samarbejde mellem formelle uddannelsesinstitutioner og hh-/højskoler. Sigtet med vejledningen er at tydeliggøre de forskellige muligheder og modeller for uddannelsessamarbejde. Det gælder muligheder, som allerede eksisterede før den nye lov om frie kostskoler, og det gælder de nye muligheder, som højskoleloven nu åbner for at kombinere høj- og hh-skoleophold med op til 15 timers kompetencegivende undervisning.

Et vigtigt sigte med 3x3-projekterne er at afprøve og konkretisere de samarbejdsmodeller og -flader, der beskrives i Undervisningsministeriets vejledning. Dette for at afdække, hvilke muligheder og udfordringer, der er forbundet med de forskellige modeller. Nedenfor følger en status på, hvilke modeller for samarbejde, der indtil nu er udviklet og afprøvet i forbindelse med 3x3 projekterne, samt i forlængelse heraf hvilke erfaringer, der er indhentet i forhold til de enkelte modeller.

Kompetencegivende undervisning som del af et hh/højskoleophold

Samarbejdsmodellerne på dette område tager afsæt i de nye muligheder for at kombinere et hh-/højskoleophold med op til 15 timers kompetencegivende undervisning om ugen. Det kan ske som del af et formelt uddannelsesforløb (det gælder fx EGU, FVU og STU, hvor muligheden for hh-/højskoleophold er skrevet ind i loven), og det kan ske som enkeltfag eller faglig supplerings på VUC eller GSK. Fælles for samarbejdsmodellerne er, at den formelle undervisning integreres i hh-/højskoleopholdet, og at der på den måde sker en sammentænkning af to uddannelsesformer og læringsrum.

Eksempler på samarbejde: Odense Fagskole: *Klog og Kreativ. Et tre-årigt Design-HF-forløb.*

Rønde mfl.: *Faglig supplerings på højskole*

Muligheder: Kombinationen hh-/højskoleophold og kompetencegivende undervisning kan forene ”det bedste fra to verdener”, og derved skabe nye veje for unge, der i dag mangler muligheder i det formelle uddannelsessystem. Samtidig kan kombinationsforløbene medvirke til at skabe nye markedspositioner og nå nye målgrupper. Blandt andet set i relation til de videregående uddannelser, hvor antallet af specifikke adgangskrav er øget, hvorfor behovet for faglig supplerings også må antages at være vokset.

Udfordringer: I praksis har der vist sig en række vanskeligheder i forhold til at kombinere to forskellige læringsrum, uddannelsesformer og studiestrukturer. Det kan være vanskeligt at lave et sammenhængende skema, så det undgås at eleverne får spildtid eller disintegreres i det generelle samvær på hh/højskolen. Hertil kommer de økonomiske aspekter, som er forbundet med kombinationsforløb. Dels får hh-/højskolerne reduceret deres taxameter med de timer, hvor eleverne følger kompetencegivende undervisning, og dels kan kombinationseleverne som udgangspunkt ikke modtage SU i forbindelse med deres kompetencegivende undervisning. De praktiske og økonomiske aspekter kan ses som væsentlige forklaringer på, at relativt få elever har ønsket at benytte de nye muligheder. En anden forklaring er, at eleverne ønsker ”hver ting til sin tid”, forstået på den måde at de ønsker at hellige sig deres hh-/højskoleophold, mens de er der. Det fremgår også

af Capacent Epinions målgruppeundersøgelse, at meget få tidligere højskoleelever tilkendegiver årsager som ”For at samle point til min uddannelse” (3,3 pct.) og ”For at forberede mig fagligt til en videre uddannelse” (2,8 pct.), når de begrundet deres valg om at tage på højskole.

Forberedelse til ekstern prøve

Uddannelsessamarbejdet fokuserer her på at ruste eleverne til at bestå optagelsesprøver på bestemte uddannelser. En række hh- og højskoler tilbyder undervisning, der forbereder eleverne til optagelse på kompetencegivende uddannelser som fx. Politiskolen, Journalisthøjskolen, designsskoler, teaterskolerne og konservatorierne. På nogle af de kunstneriske uddannelser skal ansøgerne desuden forberede forskellige skitser og arbejder. Disse kan forberedes og kvalificeres gennem opholdet på en hh-/højskoleskole.

Eksempler på 3x3-projekter: Filmhøjskolen mfl.: *Realkompetencer i det kreative felt*

Den Rytmske Højskole: *Udviklingssamarbejde mellem den Rytmske Højskole og det Rytmske Musikkonservatorium*

Muligheder: Mange hh- og højskolerne har allerede en position som ”forskoler” til bestemte uddannelser. Uddannelsessamarbejde kan være med til at cementere denne position samt styrke dialogen med de relevante uddannelser. For elevernes vedkommende kan opholdet være med til at afklare, hvorvidt de har talentet og interessen til at søge ind på en bestemt uddannelse.

Udfordringer: Et hh- eller højskoleophold kan ikke i sig selv kvalificere til optag. Det er derfor vigtigt med en udstrakt grad af etik i forbindelse med information og markedsføring, sådan at potentielle elever ikke får indtryk af, at et ophold automatisk fører til optag.

Brobygning og afklaring

Uddannelsessamarbejdet har her til formål at understøtte elevernes overgang til videre uddannelse. Dels gennem afklaring og kvalificering af elevernes valgprocesser. Fx ved at tilbyde studiebesøg, hjælp til informationssøgning samt som et led i hh-/højskolernes generelle vejledningsindsatser. Dels gennem samarbejde om brobygning og rekruttering. Fx. gennem lærerudveksling, fælles vejledningsdage og opfølgende vejledningssamtaler.

Eksempler på 3x3 projekter: Uldum mfl: *Øget rekruttering til de pædagogiske uddannelser*

Linieskolen mfl: *Fastholdelse af unge i sosu-uddannelserne*

Muligheder: Uddannelsessamarbejdet kan medvirke til at sikre overgangen og tilgangen til de videregående uddannelser, og kan derigennem understøtte regeringens målsætning om at min. 50 pct. af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse. Samtidig kan kvalificeringen af elevernes valg bidrage til afklaring og et heraf affødt bedre udgangspunkt for at gennemføre uddannelsen.

Udfordringer: Hh-/højskolelevernes uddannelsesplaner og - interesser går ofte i mange retninger. Det kan det være problematisk at tilbyde brobygning til bestemte sektorer, simpelthen fordi det ikke vil tilgodese alle elevers behov. Brobygningsaftaler kan også føre til etiske dilemmaer – fx hvis der bliver et pres/forsøg på at overtale eleverne til at gå i en bestemt retning.

Højskoleophold som et pit-stop undervejs i et uddannelsesforløb

Fokus er her studerende, der er påbegyndt en videregående uddannelse, men som er gået i stå eller er frafaldstruede. Her kan et ophold på en hh- eller højskole fungere som et ”pitstop” eller et refleksionsrum, der styrker den studerendes motivation og læringslyst og dermed bibringer ham eller hende et nyt syn på det videre uddannelsesforløb. For at blive undervist efter loven om frie kostskoler, skal den studerende tage orlov fra sit studie under sit ophold. Hvis uddannelsen hører under UVMs område, kan den studerende vælge forsat at følge undervisning på studiet i op til 15 timer om ugen under opholdet.

Eksempler på 3x3-projekter: Testrup mfl: *Nyt udsyn til videre studier.*

Løgumkloster: *Trim din studietivl.* Brande Højskole: *BraSil*

Muligheder: Med de seneste års uddannelsespolitiske fokus på at få de unge hurtigt i gang med en videregående uddannelse, er der meget, som tyder på, at flere unge vil få behov for en pause undervejs i deres uddannelsesforløb. Pitstop-ordningen kan derfor give adgang til nye målgrupper. Samtidig kan ordningen medvirke til at mindske frafaldet og styrke gennemførelsen, ved at bibringe eleverne lyst til og motivation for videre uddannelse – måske endda livslang læring?

Udfordringer: Der kan opstå en interessekonflikt mellem hh-/højskolerne og de formelle uddannelser omkring de økonomiske implikationer ved samarbejdet, for hvordan overbeviser man uddannelserne om, at de ikke mister taxameter, når en studerende tager på pit-stop? På universitetsområdet kan en stramning af orlovsreglerne desuden betyde, at det bliver vanskeligt for studerende at holde orlov i forbindelse med et pit-stop. Endelig kan det være sværere for denne elevgruppe at finansiere deres udgifter i forbindelse med opholdet. I og med at de er længere henne i deres uddannelsesforløb, er de ofte også mere etablerede fx. ifht. bolig, studiearbejde, familie/kæresteforhold mv.

Adgang og/eller merit til videre uddannelse

Uddannelsessamarbejdet sigter her mod at udvikle egnede måder at dokumentere de kompetencer, eleverne erhverver gennem deres hh-/højskoleophold, sådan at de kan anerkendes i forbindelse med elevernes videre uddannelsesforløb. Det kan ske i forbindelse med optag, hvor kompetencerne kan godskrives under kvote 2 eller via en realkompetencevurdering, og det kan ske i kraft af hel eller delvis merit. Dokumentation kan tage udgangspunkt i forskellige og eksisterende former for realkompetenceværktøjer eller i lokalt udviklede værktøjer.

Eksempler på 3x3-projekter: Køng mfl: *Højskolernes kompetencebevis på videre uddannelse*
Idrætshøjskolen i Århus: *Rekruttering til og styrkelse af overgangsvejledningen til en videre uddannelse.*

Muligheder: Uddannelsessamarbejdet kan medvirke til at styrke anerkendelsen af de kompetencer, der udvikles gennem et hh-/højskoleophold. En øget anerkendelse af hh-/højskolekompetencer vil derved kunne styrke tilgangen af elever til hh-/højskolen, fordi det tydeliggør, hvad eleverne kan bruge deres ophold til. Ydermere vil dokumentationsarbejdet i sig selv øge elevernes bevidsthed om egne kompetencer. Tilsvarende kan arbejdet bruges som afsæt for refleksion over og dokumentation af hh-/højskolens læringsrum.

Udfordringer: De foreløbige erfaringer viser, at det kan være svært at udvikle en dokumentationsform, der både kan fungere i hh-/højskolens særlige læringstraditioner, og som samtidig opleves som valid af de formelle uddannelser. Samtidig kan vurderingen af dokumentationen kun ske individuelt på baggrund af en konkret ansøgning, hvilket betyder, at eleverne ikke på forhånd kan vide, hvad der kommer ud af dokumentationsprocessen. Dertil kommer, at eleverne måske slet ikke er interesseret i at få fx. merit for deres ophold. Endelig betyder dokumentationsprocessen, at elevernes kompetencer skal ”beskrives” og ”vurderes”, hvilket kan påvirke relationen mellem elever og vejledere/lærere på hh-/højskolen.

Fælles og/eller nye uddannelseselementer

Formålet med uddannelsessamarbejdet er her at udvikle og/eller udbyde fælles uddannelseselementer, der kan anerkendes både i højskolesektoren og i det formelle uddannelsessystem. Udgangspunktet er ofte en anerkendelse fra de formelle uddannelser af, at hh-/højskolen kan give eleverne nogle særlige kompetencer, som med fordel kan integreres i en formel uddannelse. Samarbejdet er dermed mere vidtgående end i de forrige modeller, fordi det ikke alene handler om at kombinere ”det bedste fra to verdener”, men også om at integrere og forene to (ud)dannelsestraditioner, lovgivninger etc.

Eksempler: Højskolen Performance House: *Samarbejde om udvikling af det kreative område og kreativitet*

Gerlev Højskole: *Samarbejde om udvikling af en model for samarbejde mellem højskoler og cvu'er*¹⁹

Muligheder: Indlæggelse af et hh-/højskoleophold kan medvirke til at gøre uddannelserne mere attraktive og dermed øge rekrutteringen – både til de formelle uddannelser og til hh-/højskolerne. Samtidig kan uddannelsessamarbejdet være med til at udvikle nye og innovative uddannelser, som måske ikke ellers ville være udviklet.

Udfordringer: Hvis uddannelseselementerne skal afholdes som højskolekurser, kræver det at kurserne er åbne for alle og at de studerende tager orlov i forbindelse med deres hh-/højskoleophold. Det betyder, at de ikke kan få SU, men også at de skal opgive en del af deres identitet som studerende. Alternativt skal kurserne afholdes som kurser uden for lov om frie kostskoler, hvilket betyder, at de fuldt ud skal finansieres af de formelle uddannelser. Samtidig kan eleverne ikke tælle med i hh-/højskolens årselev-balance. Endelig kan der opstå vanskeligheder i forhold til at anerkende uddannelseselementerne i det formelle uddannelsessystem, bla.i forbindelse med akkrediteringer.

---

¹⁹ Gerlevs samarbejde om fælles uddannelseselementer med UC-sjælland er imidlertid gået i stå som følge af økonomiske barrierer og overgangen til en ny organisationsstruktur hos samarbejdsorganisationen (se det casebaserede afsnit: ”Uddannelsesforberedelse og brobygning”).

